

Statligt bildade stiftelser m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet Riksdagens revisorers förslag till riksdagen angående statligt bildade stiftelser, med särskild inriktning på de forskningsstiftelser och andra stiftelser som bildats med löntagarfondsmedel. Förslagen rör tillsynen över stiftelser, effektivitetsrevision av bl.a. forskningsstiftelserna, information till styrelseledamöter i statliga stiftelser och utvärderingen av forskningsstiftelsernas m.fl. verksamhet.

Utskottet föreslår avslag på förslagen, huvudsakligen med hänvisning till regeringens planerade utvärdering av stiftelselagen och till pågående utredningsarbete om författningsregler för verksamheten vid en sammanhållen revisionsmyndighet under riksdagen, Riksrevisionen, som skall inrättas 2003.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Utskottets överväganden	5
Inledning.....	5
Tillsyn över stiftelser	6
Revision av statliga stiftelser	9
Information till styrelseledamöter i statliga stiftelser	11
Utvärdering av verksamheten inom stiftelser bildade med löntagarfondsmedel	12
Förteckning över behandlade förslag.....	14
Förslaget	14

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till de motiveringar som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut:

1. Tillsyn över stiftelser

Riksdagen avslår Riksdagens revisorers förslag 1999/2000:RR12 punkt 1.

2. Revision av statliga stiftelser

Riksdagen avslår Riksdagens revisorers förslag 1999/2000:RR12 punkt 2.

3. Information till styrelseledamöter i statliga stiftelser

Riksdagen avslår Riksdagens revisorers förslag 1999/2000:RR12 punkt 3.

4. Utvärdering av verksamheten inom stiftelser bildade med löntagarfondsmedel

Riksdagen avslår Riksdagens revisorers förslag 1999/2000:RR12 punkt 4.

Stockholm den 22 februari 2001

På utbildningsutskottets vägnar

Jan Björkman

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jan Björkman (s), Britt-Marie Danestig (v), Beatrice Ask (m), Eva Johansson (s), Inger Lundberg (s), Yvonne Andersson (kd), Majléne Westerlund Panke (s), Tomas Högström (m), Torgny Danielsson (s), Lennart Gustavsson (v), Erling Wälivaara (kd), Per Bill (m), Gunnar Goude (mp), Sofia Jonsson (c), Ulf Nilsson (fp), Anders Sjölund (m) och Nils-Erik Söderqvist (s).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Riksdagens revisorer har på eget initiativ genomfört en granskning av stiftelser bildade efter utskiftningen av löntagarfondsmedel. Granskningen har dels omfattat generella frågor rörande tillsyn och kontroll av statliga stiftelser, dels mer specifika frågor rörande de s.k. löntagarfondsstiftelserna.

Resultatet av granskningen har redovisats i *Stiftelser bildade med löntagarfondsmedel* (rapport 1999/2000:6) samt i separata bilagor till nämnda rapport.

Rapporten har remissbehandlats. Remissyttranden har inkommit från Justitiedepartementet, Riksrevisionsverket, Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Medicinska forskningsrådet, Naturvetenskapliga forskningsrådet, Teknikvetenskapliga forskningsrådet, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Västra Götaland, Länsstyrelsen i Västernorrlands län, Stiftelsen för vård- och allergiforskning, Stiftelsen Innovationscentrum, Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning, Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling och Stiftelsen för strategisk forskning.

I det nu aktuella förslaget till riksdagen redovisar revisorerna sina slutliga överväganden och förslag med anledning av granskningen. Förslagen som avser tillsyn över stiftelser, revision av stiftelser, stiftelsernas verksamhet samt utvärdering återges i *bilaga* till detta betänkande.

Inga motioner har väckts med anledning av revisorernas förslag.

Utbildningsutskottet har berett såväl lagutskottet som finansutskottet tillfälle att yttra sig över revisorernas förslag. Båda utskotten har beslutat att inte avge yttrande i ärendet.

Utskottets överväganden

Inledning

Revisorernas förslag rör till stor del de forskningsstiftelser som bildats med löntagarfondsmedel och tillsynen och kontrollen av dessa stiftelser. Som en bakgrund till behandlingen av förslagen vill utskottet därför i korthet nämna följande.

Under åren 1993 och 1994 bemyndigade riksdagen regeringen att inrätta sammanlagt *elva stiftelser med medel från de avvecklade löntagarfonderna* (prop. 1992/93:171, bet. UbU16, rskr. 387; prop. 1992/93:231, bet. UbU18, rskr. 405; prop. 1993/94:177, bet. UbU12, rskr. 399; prop. 1993/94:206, bet. NU25, rskr. 398). Av de stiftelser som då bildades har sju till ändamål att främja forskning och därtill anknytande verksamhet, nämligen Stiftelsen för forskning inom områden med anknytning till Östersjöregionen och Östeuropa, Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning, Stiftelsen för Internationella institutet för industriell miljöekonomi vid Lunds universitet, Stiftelsen för kunskaps- och kompetensutveckling, Stiftelsen för miljöstrategisk forskning, Stiftelsen för strategisk forskning och Stiftelsen för vård- och allergiforskning. De övriga är Stiftelsen Framtidens kultur och Stiftelsen Innovationscentrum samt Stiftelsen Chalmers tekniska högskola och Stiftelsen Högskolan i Jönköping. Stiftelsehögskolorna innefattas dock inte i revisorernas granskning.

Stiftelselagen (1994:1220) trädde i kraft den 1 januari 1996 (prop. 1993/94:9, bet. LU12, rskr. 225). Före stiftelselagen fanns det inte någon generell lagstiftning om stiftelser. Lagen innehåller en civilrättslig reglering av stiftelseinstitutet samt bestämmelser om tillsyn. Den gäller såväl för stiftelser som har bildats av enskilda som för stiftelser bildade av staten eller andra offentliga organ. Enligt lagens definition bildas en stiftelse genom att egendom enligt förordnande av en eller flera stiftare avskiljs för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål. Föreskrifterna i ett stiftelseförordnande skall följas vid förvaltningen av stiftelsens angelägenheter, om inte föreskrifterna strider mot stiftelselagen. Styrelsen eller förvaltaren svarar för att föreskrifterna i stiftelseförordnandet följs.

Hösten 1996 antog riksdagen – efter förslag i propositionen *Statliga stiftelser* – en ny bestämmelse i stiftelselagen av innebörd att regeringen, såvitt gäller stiftelser som har bildats av staten, får ändra sådana föreskrifter i stiftelseförordnandet som inte avser stiftelsens ändamål och att detta får ske utan ansökan och utan styrelsens samtycke (prop. 1996/97:22, bet. LU2, rskr. 62). Den nya bestämmelsen trädde i kraft den 1 januari 1997.

Samtidigt – hösten 1996 – godkände riksdagen att riktlinjen vid ändringar av stiftelseförordnandena för stiftelser bildade med löntagarfondsmedel skulle vara att regeringen utser och entledigar ledamöterna i stiftelsernas styrelser

(prop. 1996/97:5, bet. UbU3, rskr. 99). I januari 1997 beslutade regeringen om sådan ändring i berörda stiftelsestadgar.

Sedan den 1 januari 1998 är reglerna om handlingsoffentlighet – genom en ändring i *sekretesslagen* (1980:100) – tillämpliga på de stiftelser som bildats med löntagarfondsmedel (prop. 1996/97:142, bet. 1997/98:KU2, rskr. 17).

Tillsyn över stiftelser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå Riksdagens revisorers förslag angående *mål och riktlinjer för tillsynen över stiftelser, översyn av tillsynsverksamhetens framtida organisation och placering samt utökad tillsyn över offentligt bildade stiftelser* med hänvisning till den av regeringen planerade utvärderingen av stiftelselagen.

Gällande bestämmelser

Bestämmelser om *tillsyn över stiftelser* återfinns i 9 kap. stiftelselagen. Alla stiftelser är knutna till en tillsynsmyndighet. Denna myndighet är i regel länsstyrelsen i det län där stiftelsens styrelse eller förvaltare har sitt säte. I tillsynsmyndighetens befattning med stiftelser ingår tre huvuduppgifter, nämligen kontroll, ingripande och service.

Kontrollen bygger i huvudsak på att tillsynsmyndigheten alltid har rätt att begära information av en stiftelse. Tillsynsmyndigheten får i princip alltid begära in handlingar eller upplysningar från vilken stiftelse som helst (9 kap. 4 § första stycket 1). Som ett led i kontrollfunktionen får tillsynsmyndigheten också kalla till och delta vid sammanträde med stiftelsens styrelse eller förvaltare samt, om någon särskild anledning föreligger, utföra inspektion hos stiftelsen (9 kap. 4 § första stycket 2 och 3). Myndigheten utövar också en återkommande kontroll genom att granska årsredovisning och revisionsberättelse om stiftelsen är årsredovisningsskyldig.

Tillsynsmyndigheten är skyldig att ingripa, om det kan antas att stiftelsens förvaltning eller revision inte utövas i enlighet med stiftelseförfordnandet eller bestämmelserna i stiftelselagen. Myndigheten skall också ingripa om det kan antas att en styrelseledamot eller förvaltaren annars missköter sitt uppdrag (9 kap. 3 § första stycket). Tillsynsmyndigheten kan vid ingripanden använda sig av olika åtgärder; den kan bl.a. utfärda förelägganden och meddela förbud (9 kap. 5 § första stycket 2 och 3).

Tillsynsmyndighetens uppgift att utföra service gentemot stiftelserna består i att ge råd och upplysningar (9 kap. 3 § andra stycket).

Vissa stiftelser omfattas av *en särskild tillsynsordning* som innebär att de är undantagna från de centrala bestämmelserna om kontroll och ingripande. Det betyder bl.a. att tillsynsmyndigheten normalt är förhindrad att begära information av dessa stiftelser. Tre grupper av stiftelser berörs; för det första stiftel-

ser som har bildats av eller tillsammans med staten, en kommun eller ett landsting, för det andra stiftelser som förvaltas av en statlig myndighet och för det tredje stiftelser som enligt stiftarens förordnande skall vara undantagna från tillsyn enligt stiftelselagen och som varken under innevarande eller de tre närmast föregående räkenskapsåren har utövat näringsverksamhet eller varit moderstiftelse (9 kap. 10 § första stycket). Nu angivna stiftelser är undantagna från bestämmelserna om tillsynsmyndighetens rätt att ingripa (9 kap. 3 § första stycket), myndighetens rätt att begära in handlingar m.m. (9 kap. 4 §) samt tillsynsmyndighetens möjligheter att meddela förelägganden och förbud (9 kap. 5 § första stycket 2 och 3).

De stiftelser som normalt är undantagna från tillsyn kan dock under vissa förutsättningar bli föremål för ingripanden från tillsynsmyndigheten. Om det kan antas att en stiftelse saknar namn eller har åsidosatt reglerna om årsredovisning och revision m.m., är nämligen de centrala tillsynsbestämmelserna tillämpliga även beträffande dessa stiftelser (9 kap. 10 § andra stycket).

Revisorernas förslag

Revisorerna föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad de anför om tillsyn över stiftelser, nämligen

- att regeringen bör formulera *mål för tillsynen över stiftelser* som möjliggör en uppföljning och utvärdering av verksamheten. Regeringen bör vidare utarbeta *riktlinjer för tillsynen över stiftelser* för att åstadkomma en mer enhetlig tillsyn,
- att regeringen bör göra en *översyn av tillsynsverksamhetens framtida organisation och placering*. Under förutsättning att regeringen finner att länsstyrelsen i fortsättningen skall vara tillsynsmyndighet över stiftelser, bör regeringen från effektivitets- och resurssynpunkt pröva om tillsynsverksamheten kan koncentreras till ett färre antal länsstyrelser. Dessa behov bör dock vägas mot värdet av att nyttja länsstyrelsernas regionala kännedom,
- att frågan om en *utökad tillsyn över offentligt bildade stiftelser* bör behandlas av regeringen i samband med den aviserade översynen av stiftelselagen.

I motiveringen till det första delförslaget anmärker revisorerna att regeringen i regleringsbrev som ett generellt mål för länsstyrelsernas tillsynsverksamhet fastställt att denna skall vara effektiv. Några mer preciserade eller kvantifierbara mål har inte angivits. Revisorerna anser att sådana uppföljningsbara mål bör formuleras. Revisorernas granskning har vidare visat att det finns skillnader mellan olika länsstyrelser i fråga om hur tillsynen bedrivs. Gemensamma riktlinjer för tillsynen av stiftelser bör därför utformas utifrån lagstiftningens intentioner, i syfte att få till stånd en mer enhetlig tillsynsverksamhet.

Som skäl för en översyn av tillsynsverksamhetens organisation och placering anför följande. Revisorerna konstaterade i granskningsrapporten att länsstyrelsernas tillsyn över stiftelser är förhållandevis passiv. Sedan stiftelselagens tillkomst har en stor del av tillsynsverksamhetens resurser gått åt till att registrera stiftelserna i det s.k. stiftelseregistret. Antalet registrerade stiftelser uppgår till ca 14 200 för hela landet. Av dessa står omkring 11 000 under

fullständig tillsyn medan resterande, ca 3 000, står under begränsad tillsyn. De registrerade stiftelserna är starkt koncentrerade till storstadslänen. Vissa länsstyrelser med mycket få ärenden om tillsyn över stiftelser kan därigenom få svårt att upprätthålla och utveckla kompetens på området. Revisorerna anser därför att regeringen bör pröva – under de förutsättningar som angivits i förslagspunkten – om den nuvarande tillsynsorganisationen är ändamålsenligt utformad.

Revisorerna har i sin granskning inte funnit några egentliga skäl eller förklaringar till att en mer begränsad tillsyn skall utövas över offentligt bildade stiftelser. Att exempelvis staten en gång bildat en stiftelse utgör enligt deras mening inte en tillräcklig garanti för att tillsynen och därmed kontrollen av stiftelsen är tillräcklig. De offentligt bildade stiftelserna har ingen skyldighet att lämna årsredovisning till länsstyrelsen. Enligt stadgarna för vissa av de stiftelser som bildats med löntagarfondsmedel skall stiftelserna efter avslutad revision överlämna kopia av årsredovisning och årsberättelse till regeringen. Vid granskningen har framkommit att berörda departement tar del av dessa handlingar, men att det sedan inte görs någon egentlig återkoppling till stiftelserna. Enligt revisorerna bör regeringen pröva om även offentligt bildade stiftelser bör lämna årsredovisning till länsstyrelsen och därmed bli föremål för en fullständig tillsyn.

Utskottets ställningstagande

Ärenden rörande lagstiftning om stiftelser tillhör lagutskottets beredningsområde, medan utbildningsutskottet haft att bereda frågor om inrättande av forskningsstiftelser, stiftelsehögskolor och andra stiftelser med löntagarfondsmedel som stiftelsekapital. Som nämnts i föregående avsnitt om ärendet och dess beredning har lagutskottet beslutat att inte yttra sig till utbildningsutskottet över revisorernas förslag.

Utbildningsutskottet vill från sina utgångspunkter framhålla följande.

För forskningsstiftelser och andra stiftelser som bildats med löntagarfondsmedel har tillskapats särskilda regler för att garantera att användningen av medel som härrör från det allmänna står under demokratiskt inflytande och demokratisk kontroll. Sålunda innebär nuvarande ordning att regeringen utser och entledigar samtliga ledamöter i stiftelsernas styrelser. Riksrevisionsverket får för varje stiftelse utse en revisor som tillsammans med revisorer, valda av stiftelsen, utför den årliga granskningen och revisionen av verksamheten. Stiftelserna omfattas av samma offentlighet när det gäller handlingar som myndigheter. Dessutom får enligt stiftelseförordnandet för flertalet av stiftelserna någon eller några av de vetenskapliga akademierna utvärdera stiftelsernas verksamhet.

Utskottet har uppmärksammat att Justitiedepartementet i sitt remissyttrande över revisorernas rapport påpekar att det i departementets arbetsplanering ingår att genomföra en utvärdering av stiftelselagen för att utröna behovet av lagändringar. Detta har också förutskickats i propositionen om ny bokföringslag m.m. som riksdagen behandlade hösten 1999. Enligt remiss-

yttrandet står det redan nu klart att utvärderingen bör innefatta några av de frågor som tas upp i revisorernas rapport. En fråga är om nuvarande regler om tillsyn och registrering av stiftelser är ändamålsenligt utformade eller om reglerna bör ges annat innehåll. När det gäller riktlinjer för tillsynen vill Justitiedepartementet för sin del inte utesluta att det finns ett behov av sådana riktlinjer. Uppenbarligen kräver emellertid riktlinjer av detta slag omsorgsfulla överväganden och mycket talar därför för att de helst bör utarbetas inom ramen för eller i anslutning till en översyn av stiftelselagens tillsynsregler. Enligt departementet synes det naturligt att också frågan om en utökad tillsyn över offentligt bildade stiftelser prövas vid utvärderingen. Som regeringen har uttalat i den nämnda propositionen kan det i samband med en kommande utvärdering av stiftelselagen bli aktuellt att ompröva olika slag av särbestämmelser vad gäller stiftelsers upprättande och offentliggörande av årsredovisning.

Reglerna om stiftelser är förhållandevis nya och bör inte ändras på något mera genomgripande sätt innan de har hunnit utvärderas. Enligt vad utskottet inhämtat är utvärderingen av stiftelselagen nu planerad att inledas under år 2002. Då utvärderingen enligt vad som anförts från Justitiedepartementet torde komma att innefatta sådana frågor om tillsyn som revisorerna fört fram i sitt förslag, finns det enligt utskottets mening inte anledning för riksdagen att göra något särskilt tillkännagivande till regeringen. Revisorernas förslag i denna del bör alltså avslås.

Revision av statliga stiftelser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå Riksdagens revisorers förslag om en genomgång av förordningen som reglerar *Riksrevisionsverkets rätt att effektivitetsgranska statliga bolag och stiftelser*, med hänvisning till den nyligen tillkallade utredningen med uppgift att lämna förslag till författningsregler om Riksrevisionen och dess verksamhet.

Gällande bestämmelser

Enligt lagen (1987:519) om Riksrevisionsverkets granskning av statliga aktiebolag och stiftelser får verket granska den verksamhet som staten bedriver i form av aktiebolag eller stiftelse, om verksamheten är reglerad i lag eller någon annan författning eller om staten som ägare eller genom tillskott av anslagsmedel eller genom avtal eller på något annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten. Dessutom får verket granska verksamhet som bedrivs av Stiftelsen Chalmers tekniska högskola och Stiftelsen Högskolan i Jönköping och deras dotterbolag.

I förordningen (1993:958) om Riksrevisionsverkets granskning av statliga aktiebolag och stiftelser namnges de bolag och stiftelser vilkas verksamhet

omfattas av verkets granskningsrätt. De stiftelser – förutom högskolorna – som bildats med löntagarfondsmedel finns inte medtagna i förteckningen.

Revisorernas förslag

Revisorerna föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad de anför om revision av stiftelser, nämligen

- att regeringen bör göra en genomgång av vilka bolag och stiftelser som bör finnas upptagna i den förordning som reglerar Riksrevisionsverkets (RRV) rätt att effektivitetsgranska bolag och stiftelser.

Enligt revisorerna borde det råda en bättre överensstämmelse mellan å ena sidan de bolag och stiftelser i vilka RRV har rätt att utse revisorer och å andra sidan de bolag och stiftelser vilka verket har rätt att effektivitetsgranska. Bland annat bör prövas om inte stiftelser bildade med löntagarfondsmedel bör finnas upptagna i förordningen, i syfte att stärka den statliga kontrollmöjligheten.

Utskottets ställningstagande

Riksdagen har nyligen beslutat att en sammanhållen revisionsmyndighet under riksdagen – Riksrevisionen – med ansvar för den statliga redovisnings- och effektivitetsrevisionen skall bildas under det första halvåret 2003 (riksdagsstyrelsens förslag 1999/2000:RS1, bet. 2000/01:KU8, rskr. 116–119).

Samtidigt har riksdagen begärt att regeringen efter utredning lägger fram förslag till riksdagen om de grundlagsändringar och den övriga lagstiftning som krävs för att den föreslagna reformen av den statliga revisionens organisation och ledning skall kunna genomföras. I en ny revisionslag skall slås fast att Riksrevisionen reviderar den statliga verksamheten, också sådan verksamhet som staten bedriver i form av aktiebolag eller stiftelse, om verksamheten är reglerad i lag eller någon annan författning eller om staten som ägare eller genom tillskott av statliga anslagsmedel eller genom avtal eller på något annat sätt har ett bestämmande inflytande över verksamheten. Beslutsregler om tillägg eller undantag från denna grundregel skall finnas i lagen. En genomgång bör göras av de regelverk som reglerar den statliga revisionen i syfte att se vilka bestämmelser som är lämpliga att inordna i den nya lagen.

Regeringen har den 11 januari 2001 beslutat tillkalla en särskild utredare med uppgift att lämna förslag till författningsregler om Riksrevisionen och dess verksamhet. Förslagen skall avse regler i riksdagsordningen, i en ny revisionslag samt i en lag med instruktion för myndigheten. Utredarens förslag till författningsreglering skall lämnas senast den 1 december 2001. Enligt direktiven (dir. 2001:3) skall utredaren även gå igenom de regler som i dag styr den statliga revisionen, däribland lagen (1987:519) respektive förordningen (1993:958) om Riksrevisionsverkets granskning av statliga aktiebolag och stiftelser.

Utskottet finner att revisorenas begäran om en genomgång av nämnda författningar därmed är tillgodosedd, varför förslaget bör avslås av riksdagen.

Information till styrelseledamöter i statliga stiftelser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå Riksdagens revisorers förslag att regeringen skall utarbeta riktlinjer för information till styrelseledamöter i statligt bildade stiftelser.

Revisorernas förslag

Revisorerna föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad de anför om stiftelsernas verksamhet, nämligen

- att regeringen bör utarbeta riktlinjer för information till styrelseledamöter i statligt bildade stiftelser i syfte att klargöra ledamöternas ansvar. Sådana riktlinjer bör även omfatta annan verksamhet med ansvar i enlighet med stiftelselagen. Som exempel kan nämnas myndigheter med s.k. anknuten förvaltning av stiftelse.

Revisorerna erinrar om att regeringen sedan januari 1997 utser samtliga styrelseledamöter i de forskningsstiftelser som bildats med löntagarfondsmedel. De menar att regeringen genom sin utnämningsmakt har ansvaret för att informera nya styrelseledamöter om det ansvar som är förknippat med styrelseposten. På stiftelsernas styrelser ankommer att i första hand se till att verksamheten bedrivs utifrån stiftelsernas stadgar. Av stadgarna framgår att styrelsen ansvarar för att stiftelsens förmögenhet förvaltas på betryggande sätt, så att riskerna begränsas och möjligheterna till god avkastning tillvaratas. Regeringen bör enligt revisorerna låta utarbeta riktlinjer för information till styrelseledamöter i statligt bildade stiftelser, så att en systematisk information kan ges inför nyutnämningar.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser inte att riksdagen skall göra något uttalande i frågan om hur styrelseledamöter i statliga stiftelser skall informeras om det ansvar som är förenat med uppdraget. Det är givetvis rimligt att styrelseledamöter ges information om uppdragets innebörd. Riksdagen bör kunna utgå från att regeringen tillgodoser detta. Likaså bör riksdagen kunna utgå från att regeringen finner former för rekryteringen av nya ledamöter till stiftelsers styrelser som tillgodoser berättigade krav på lämplighet och kompetens hos ledamöterna.

Med det anförda föreslår utskottet avslag på revisorernas förslag.

Utvärdering av verksamheten inom stiftelser bildade med löntagarfondsmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå Riksdagens revisorers förslag om förtydligande i forskningsstiftelsernas m.fl. stadgar av kraven på utvärdering av verksamheten.

Revisorernas förslag

Revisorerne föreslår att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad de anför om utvärdering, nämligen

- att regeringen med stöd av stiftelselagen bör pröva om kraven på utvärdering av de löntagarfondsbildade stiftelsernas verksamhet behöver förtydligas i stiftelsernas stadgar.

I motiveringen till detta förslag understryker revisorerne betydelsen av att verksamheten inom forskningsstiftelserna och andra stiftelser bildade med löntagarfondsmedel regelbundet utvärderas av oberoende utvärderare. Detta är väsentligt, menar revisorerne, för att avgöra i vilken mån stiftelserna uppnått avsett resultat, satt i relation till de ambitioner statsmakterna hade vid stiftelsernas bildande. För samtliga stiftelser, utom Stiftelsen Framtidens kultur, gäller att någon eller några av vetenskapsakademierna i enlighet med stiftelsernas stadgar har rätt att granska verksamheten. Stiftelserna har dock i skiftande grad varit föremål för akademiernas utvärderingar. Några tydliga riktlinjer för akademiernas val av utvärderingsinsatser finns inte. Revisorerne ser positivt på att flera stiftelser själva tagit initiativ till att låta externa oberoende utvärderare följa upp verksamheten. Emellertid bör regeringen pröva om stiftelsernas stadgar behöver förtydligas när det gäller kraven på utvärdering.

Utskottets ställningstagande

Utskottet ser det som självklart att forskningsstiftelsernas verksamhet följs upp och utvärderas av oberoende utvärderare. Den utvärdering som görs av bl.a. vetenskapsakademierna fyller en viktig funktion, då det gäller att ur strikt vetenskaplig synpunkt bedöma kvaliteten i den forskning som finansieras med stöd av stiftelserna.

Riksrevisionsverket har i sitt remissyttrande över revisorerne rapport fört fram att vetenskapsakademiernas granskning bör kompletteras med en effektivitetsrevision som granskar målluppfyllelsen utifrån statsmakternas intentioner.

Utskottet hänvisar återigen till att det åligger den särskilde utredare som skall lägga fram förslag om regler för Riksrevisionen att gå igenom de författningar som i dag styr den statliga revisionen, bl.a. bestämmelserna om effektivitetsgranskning av statliga aktiebolag och stiftelser, för att se vilka bestämmelser som bör tas in i en ny revisionslag. Utredarens förslag till författningsreglering av Riksrevisionen skall lämnas senast den 1 december

2001. I avvaktan på detta bör riksdagen enligt utskottets mening inte göra något sådant tillkännagivande till regeringen om förtydligande av kraven på utvärdering som revisorerna begärt. Revisorenas förslag bör alltså avslås.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Förslaget

I Riksdagens revisorers förslag 1999/2000:RR12 Statligt bildade stiftelser m.m. föreslår revisorerna

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad revisorerna anført i avsnitt 2.1 om tillsyn över stiftelser,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad revisorerna anført i avsnitt 2.2 om revision av stiftelser,
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad revisorerna anført i avsnitt 2.3 om stiftelsernas verksamhet,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad revisorerna anført i avsnitt 2.4 om utvärdering.